

'weid mijn schapen'



Meditatie ds. Gerard Rinsma
Tweede zondag na Pasen 15 april 2018

LEZINGEN

1ste schriftlezing: Micha 4:1-5

2de schriftlezing: Joh. 21:15-24

OVERWEGING

Lieve mensen, gemeente van onze heer Jezus Christus, ik was deze week even langs het kerkhof, de begraafplaats van Oldeboorn. Om er een mandje met bloemen neer te zetten: op het graf van mijn oom. Maar aan de overkant van het pad zag ik een vers graf gehuld door een uitbundige bloemenzee. Twee vrouwen waren aan het werk. Toen ik dichterbij kwam, ging de jongste zitten en kwam de ander overeind. Ik weet niet meer wat ik gevraagd heb, maar wel wat ze mij vertelden: dat twee weken geleden hier een jongen van 13 jaar begraven was. Dat moest, zo rekende ik snel terug, op goede vrijdag geweest. Hij was geschept door een auto en ondanks spoedhulp overleden aan zijn verwondingen. Ik besepte dat er iets verschrikkelijks was gebeurd en vroeg of zij familie waren. Ja, zei de oudste, ik ben de oma en dat is mijn dochter.

Ik wist niet wat ik moest zeggen, wist dat zwijgen beter was dan spreken. En dat ik op gepaste afstand moest blijven. Want al te directe vragen zouden ongepast zijn. En in die ongemakkelijke stilte op die begraafplaats in Oldeboorn, schoten mij de regels te binnen van een gedicht van Gerard Reve.

*Hij rende weg, maar ontkwam niet,
en werd getroffen, en stierf, achttien jaar oud.
Een strijdbaar opschrift roept van alles,
maar uit een bruin geëmailleerd portret
kijkt een bedrukt en stil gezicht.
Een kind nog. Dag lieve jongen.*

*Gij, die koning zijt, dit en dat, wat niet al,
ja ja, kom er eens om,*

*Gij weet waarom het is, ik niet.
Dat Koninkrijk van U, weet U wel, wordt dat nog wat?¹*

¹ Graf te Blauwhuis (voor buurvrouw H. te G.) Uit Nader Tot U. Gerard Reve (1923-2006)

Witte donderdag, goede vrijdag kunnen we nog volgen, daar kunnen we nog bij verwijlen. Dat kunnen we nog naspelen. In de Matthäus passion, The Passion. Maar als de dood zo massief heeft ingebroken, zo abrupt heeft weggescheurd, voelen we dan niet een enorme discrepantie met de verhalen, die we rond Pasen in de kerk lezen? Een schrijnende tegenstelling, die niet te overbruggen lijkt? Altijd zal sterven pijn doen, schrijft Marinus van den Berg, maar zo plotseling overvallen, overrompeld, overmeesterd te worden door de dood, is niet te bevatten, is niet te begrijpen, is verbijsterend, en laat een ieder in ontredde-ning achter.

Dat Koninkrijk van U, weet U wel, wordt dat nog wat?

Ik weet nog goed dat we als eerstejaars een studentenweekend organiseerden op het eiland Texel. Ergens in een kampeerboerderij zaten we bij elkaar, toen het bericht ons bereikte dat één van onze medestudenten, die niet mee was gegaan, de nacht er voor in Zeeland was aangereden door een dronken automobilist. Daar zaten we bij vlakkerend kaarslicht, terwijl buiten om de boerderij de wind huilde. Ik weet nog, dat ik er toen op uit ben gegaan, een heel eind ben gaan lopen, langs het strand door de duinen, in de regen, die kouder voelde als ooit. Met vragen, met woede, met gebalde vuisten liep ik tegen de wind in. Maar opeens stond ik stil en naar boven keek, terwijl de regen nu loodrecht op mijn gezicht neerkwam. En de gedachte, die toen door m'n hoofd flitste, is nooit meer weggegaan. Want vroeg ik me af: zouden dit Gods tranen zijn? Om dat achttienjarige meisje, eerstejaars student theologie, dat nooit haar studie zou afronden en altijd achttien zou blijven? Dat kind van ouders, wier leven nu onherstelbaar getekend was? En terwijl de regen stroomde, bleef ik denken, vragen: zou God op een andere manier kunnen bestaan dan zo? En zou ik in een andere God willen geloven dan zo? Die vanuit eindeloos mededogen tot tranen toe bewogen meelijdt? Zou dit niet de enige manier zijn, waarop God in de verslagenheid van haar ouders troost zou kunnen bieden? Als een God, die mee getekend, meelijdt?

*On and on the rain will fall
like tears from the stars,
like tears from the stars,
one and on the rain will say
how fragile we are,
how fragile we are.²*

Ik had toen net voldoende aan de theologie geroken om te besluiten: niet om afscheid te nemen van het geloof, maar om alleen nog maar in die God te geloven. De God, waarvan het begin van het Johannes evangelie getuigt. Niemand heeft ooit God gezien, maar de enige Zoon, die zelf God is, die aan het hart van de Vader rust, heeft hem doen kennen.³ Die enige zoon, die zelf God is, zoals het Johannes evangelie Jezus aanduidt, stond ooit bij het graf van zijn vriend Lazarus.⁴ En als hij dan zijn zuster Maria ziet huilen en ook haar burens en kennissen in tranen ziet, wordt hijzelf ook geraakt. En als hij vraagt: 'waar hebben jullie hem neergelegd?' en zij antwoorden: 'Kom maar kijken, raakt Jezus in tranen. Het verdriet van Maria, haar tranen, laten Jezus niet onberoerd laten. Hij wordt er door geraakt. En op één of ander manier doet me dat goed: onze emoties, onze gevoelens zijn Jezus niet vreemd, ons verdriet, onze pijn laten hem niet koud. Het woord is echt vlees geworden, heeft echt ons bestaan, ons menselijk leven gedeeld. Toen Jezus haar zag wenen en ook de Joden die met haar meegekomen waren, zag wenen, moet hij, zo staat er letterlijk, heel diep zuchten. Van woede, verontwaardiging, van verdriet? En dan, als hij wordt uitgenodigd om naar de plek te gaan, waar Lazarus is neergelegd, oog in oog te komen met de dood, dan, zo staat er, in de kortste zin van heel de bijbel: Jezus weende.⁵ Hij heeft onze tra-

² Fragile Sting

³ Joh. 1:18 Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon, die aan de boezem des Vaders is, die heeft Hem doen kennen.

⁴ Joh. 11.1-44 Deze geschiedenis (verhaal) is een illutratie cq. uitwerking van de uitspraak van Jezus in Joh. 5.23-30 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie mijn woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit de dood in het leven. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, de ure komt en is nu, dat de doden naar de stem van de Zoon van God zullen horen, en die haar horen, zullen leven. Want gelijk de Vader leven heeft in Zichzelf, heeft Hij ook de Zoon gegeven, leven te hebben in Zichzelf. En Hij heeft Hem macht gegeven om gericht te houden, omdat Hij de Zoon des mensen is. Verwondert u hierover niet, want de ure komt, dat allen, die in de graven zijn, naar zijn stem zullen horen, en zij zullen uitgaan, wie het goede gedaan hebben, tot de opstanding ten leven, wie het kwade bedreven hebben, tot de opstanding ten oordeel. Ik kan van Mijzelf niets doen; gelijk Ik hoor, oordeel Ik, en mijn oordeel is rechtvaardig, want Ik zoek niet mijn wil, doch de wil van Hem, die Mij gezonden heeft.

⁵ NBG John 11:35 Jezus weende. ^{WHO} John 11:35 ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς

nen gekend, ze voelen branden. Hij is er niet over heen gewalst, heeft ze niet als een man achter de kiezelen gehouden, zich groot gehouden, flink, dapper, noem maar op; aan het graf van Lazarus is ook Jezus in snikken uitgebarsten. Zo dat omstanders concluderen: zie hoe lief Hij hem had.

Want kort daarvoor had Jezus zichzelf nog de deur van de schapen, ⁶de goede herder genoemd.⁷ Kort daarvoor nog gezegd dat de schapen nooit verloren zullen gaan en niemand ze uit zijn hand zal roven.⁸ Maar een hoofdstuk later wordt het herderschap van Jezus op de proef gesteld. Door de dood van Lazarus. Wordt hij op de proef wordt gesteld, om zijn herderschap waar te maken, geprovoceerd, uitgedaagd om deze, zijn, woorden waar te maken. Omstanders willen het verhinderen; willen hem tegenhouden, maar Jezus neemt de handschoen op om in het aangezicht van de dood Gods eeuwige trouw en liefde zichtbaar te maken.⁹ En zoals Jezus door de dood van Lazarus wordt uitgedaagd, daar horen we vanmorgen hoe Jezus op zijn beurt Petrus op de proef stelt; hoe Jezus Petrus provoceert, uitdaagt om te laten zien dat hij die taak kan overnemen.

Want als zij maaltijd gehouden hadden, horen we in dit hoofdstuk¹⁰ Jezus bij het smeulend kolenvuur tot Simon Petrus zeggen: 'Simon, zoon

^{W78} John 11:35 Jezus begon te wenen, ^{W95} John 11:35 Jezus begon te huilen, ^{KJV} John 11:35 Jesus wept. ^{ELB} John 11:35 Jesus weinte.

⁶ Joh. 10:7 Hij ging verder: 'Waarachtig, ik verzeker u: ik ben de deur voor de schapen. Wie vóór mij kwamen waren allemaal dieven en rovers, maar de schapen hebben niet naar hen geluisterd. Ik ben de deur: wanneer iemand door mij binnekomt zal hij gered worden; hij zal in en uit lopen, en hij zal weidegrond vinden. Een dief komt alleen om te roven, te slachten en te vernietigen, maar ik ben gekomen om hun het leven te geven in al zijn volheid. Ik ben de goede herder. Een goede herder geeft zijn leven voor de schapen. Een huurling, iemand die geen herder is, en die niet de eigenaar van de schapen is, laat de schapen in de steek en slaat op de vlucht zodra hij een wolf ziet aankomen. De wolf valt de kudde aan en jaagt de schapen uiteen; de man is een huurling en de schapen kunnen hem niets schelen. Ik ben de goede herder. Ik ken mijn schapen en mijn schapen kennen mij, zoals de Vader mij kent en ik de Vader ken. Ik geef mijn leven voor de schapen. Maar ik heb ook nog andere schapen, die niet uit deze schaapskooi komen. Ook die moet ik hoeden, ook zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder. De Vader heeft mij lief omdat ik mijn leven geef, om het ook weer terug te nemen. Niemand neemt mijn leven, ik geef het zelf. Ik ben vrij om het te geven en om het weer terug te nemen – dat is de opdracht die ik van mijn Vader heb gekregen.'

⁷ Joh. 10:1 'Waarachtig, ik verzeker u: wie de schaapskooi niet binnengaat door de deur maar ergens anders naar binnen klimt, is een dief of een rover. Wie door de deur naar binnen gaat, is de herder van de schapen. Voor hem doet de bewaker open. De schapen luisteren naar zijn stem, hij roept zijn eigen schapen bij hun naam en leidt ze naar buiten. ⁴Wanneer hij al zijn schapen naar buiten gebracht heeft, loopt hij voor ze uit en de schapen volgen hem omdat ze zijn stem kennen. Iemand anders volgen ze niet, ze lopen juist van hem weg omdat ze de stem van een vreemde niet kennen.' Jezus vertelde hun deze gelijkenis, maar ze begrepen niet wat hij bedoelde.

⁸ Joh. 10:27- 29 Wat mijn Vader mij gegeven heeft gaat alles te boven, niemand kan het uit de hand van mijn Vader roven, 30en de Vader en ik zijn één.'

⁹ Joh. 11:6 Deze ziekte is niet ten dode, maar ter ere Gods, opdat de Zoon van God erdoor verheerlijkt worde.

¹⁰ Grundinformation Neues Testament, K.W. Niebuhr (Hg) pg. 152 Im sogenannten Nachtragskapitel Joh 21 steht der Auferstandene im Mittelpunkt, der seinen Jüngern begegnet. Zunächst berichtet Johannes von der Be-

van Johannes, heb jij mij lief, meer dan zij?' Want let even op hoe Jezus aan Petrus vraagt om als herder het verschil te maken. Het verschil met de anderen.¹¹

Maar Petrus heeft inmiddels geleerd om niet meer in concurrentie en competitie te denken. Petrus weet van zijn eigen tekortkomingen en weet van zijn eigen falen. Petrus weet dat hij als de eerste de beste huurling op vlucht is geslagen.¹² En tot driemaal toe had ontkend bij Jezus te horen.¹³ Ik ken hem niet.

Daarom is Petrus nederig geworden; het zelfinzicht weerhoudt hem om grote woorden te spreken. 'Heer, gij weet dat ik van u houd.'

Het woord wat je Petrus gebruikt, klinkt ook bescheiden. *φιλοο*¹⁴ betekent liefhebben maar meer op vriendschappelijke, intermenselijke ma-

gegnung mit Sieben Jüngern (21,2) beim Fischzug am See Tiberias in Galiläa und einem Mahl mit ihm. Joh 21,15-23 bietet eine ausführliche Beauftragung des Petrus mit der Gemeindeleitung", der Ansage seines — Martyriums (21,18f) und dem Aufruf zur Nachfolge (21,19.22).

In 21,20-23 geht es um das Verhältnis der beiden wichtigen Ringer im Johannesevangelium: Petrus und der Jünger, den Jesus liebhatte. Während Petrus den Märtyrertod erleidet, wodurch seine Autorität unterstrichen wird, bleibt dem anderen Jünger dies erspart, ohne daß er damit Petrus untergeordnet wird. Die Bedeutung dieses Jüngers wird in 21,24f, dem zweiten Buchschluß, unterstrichen, indem er als Garant des Evangeliums bezeichnet wird. 21,25 greift 20,30f auf und schließt mit der formelhaften Wendung: Es Sind noch viele andere Dinge, die Jesus getan hat.

In elk geval is dit hoofdstuk 21 toegevoegd aan de oudere tekst, de eerdere hoofdstukken vanwege de gespannen verhouding tussen diverse groepen christenen. Christenen, gegroepeerd rond Petrus en de twaalf en christenen die dus tot de gemeente van Stefanus en waarschijnlijk van Maria Magdalena hebben behoord. En die dus moeite hadden om de leidersrol van Petrus te aanvaarden na alles wat gebeurd was.

¹¹ W⁹⁵ Joh 21:15 Toen ze gegeten hadden vroeg Jezus aan Simon Petrus: 'Simon, zoon van Johannes, heb je Me lief, meer dan de anderen hier?'

¹² Joh. 10: 14-16 Een huurling, iemand die geen herder is, en die niet de eigenaar van de schapen is, laat de schapen in de steek en slaat op de vlucht zodra hij een wolf ziet aankomen. De wolf valt de kudde aan en jaagt de schapen uiteen; de man is een huurling en de schapen kunnen hem niets schelen.

¹³ Joh. 18:16 Simon Petrus liep met een andere leerling achter Jezus aan. Deze andere leerling kende de hogepriester en ging met Jezus het paleis van de hogepriester in, maar Petrus bleef buiten bij de poort staan. Daarop kwam de andere leerling, de kennis van de hogepriester, weer naar buiten; hij sprak met de portierster en nam Petrus mee naar binnen. Het meisje sprak Petrus aan: 'Ben jij soms ook een leerling van die man?' 'Nee, ik niet,' zei Simon Petrus stond zich intussen nog steeds te warmen. 'Ben jij soms ook een leerling van hem?' vroegen ze. 'Nee,' ontkende Petrus, 'ik niet.' Maar een van de slaven van de hogepriester, een familielid van de man van wie Petrus het oor had afgeslagen, zei: 'Maar ik heb toch gezien dat je bij hem was in de olijfgaard?' Weer ontkende Petrus, en meteen kraaide er een haan.

¹⁴ 1. *to love; to be friendly to one* (the Septuagint several times for $\epsilon\phi\lambda\iota$): $\tau\iota\nu\alpha$, Matt. 10:37; Joh 5:20 (here L marginal reading $\acute{\alpha}\gamma\alpha\pi\acute{\alpha}$); 11:3,36; 15:19; 16:27; 20:2; 21:15-17; 1 Cor. 16:22; Rev. 3:19; with $\acute{\epsilon}\nu$ $\pi\acute{\iota}\sigma\tau\epsilon\iota$ added, with a love founded in and springing from faith, Titus 3:15; $\tau\acute{\iota}$, *to love i. e. delight in, long for*, a thing: $\tau\acute{\eta}\nu$ $\pi\rho\omega\tau\omicron\kappa\lambda\iota\sigma\iota\alpha\nu$, Matt. 23:6; $\acute{\alpha}\sigma\pi\alpha\sigma\mu\omicron\upsilon\varsigma$, Luke 20:46; $\tau\acute{\eta}\nu$ $\psi\upsilon\chi\acute{\eta}\nu$, to be desirous of preserving one's life (opposed to $\mu\iota\sigma\epsilon\acute{\iota}\nu$, to hate it when it cannot be kept without denying Christ), John 12:25; with nouns denoting virtues or vices: $\tau\acute{o}$ $\psi\epsilon\upsilon\delta\omicron\varsigma$, Rev. 22:15 ($\sigma\omicron\phi\iota\alpha\nu$, Prov. 29:3; 8:17); followed by an infinitive, like the Latin *amo facere, to love to do, i. e. to do with pleasure*: Matt. 6:5 (Isa. 56:10; Pindar Nem. 1,15; Aeschylus septem 619; Agam. 763; Suppl. 769; Euripides, Iph. Taur. 1198; Rhes. 394; Xenophon, hipparch. 7, 9; Aelian v. h. 14, 37).

3. As to the distinction between $\acute{\alpha}\gamma\alpha\pi\acute{\alpha}\nu$ and $\phi\iota\lambda\epsilon\acute{\iota}\nu$: the former, by virtue of its connection with $\acute{\alpha}\gamma\alpha\mu\alpha\iota$, properly denotes a love founded in admiration, veneration, esteem, like the Latin *diligere, to be kindly disposed to one, wish one well*; but $\phi\iota\lambda\epsilon\acute{\iota}\nu$ denotes an inclination prompted by sense and emotion, Latin *amare*; \acute{o} $\mu\acute{\eta}$ $\tau\omicron\upsilon$

nier. Waarop Jezus antwoordt: 'Weid mijn lammeren.' Het zijn de allerkleinste dieren in te kudde, die aan de zorg van Petrus worden toevertrouwd.

Maar opnieuw wordt Petrus uitgedaagd, bevraagd door Jezus. Opnieuw met het zelfde verheven woord van 'liefhebben', ἀγαπᾶς¹⁵ maar nu zonder de vergelijking met de anderen. Maar opnieuw durft Petrus het grote woord ἀγαπάω niet over te nemen. En antwoordt hij op bescheiden wijze met het woord φιλοῦ" 'Ja, Heer, gij weet dat ik van u houd. Maar juist deze bescheidenheid en dit zelfinzicht lijken voor Jezus reden om het herderschap iets uit te breiden: niet alleen de allerkleinste dieren uit de kudde, maar ook de volwassen schapen worden nu aan Petrus toevertrouwd, als Jezus zegt: 'Hoed mijn schapen.' Tenslotte vraagt Jezus voor de derde keer: 'Simon, zoon van Johannes, houd je van mij?'

Nu is Jezus naar het niveau van Simon afgedaald en vraagt het met de woorden van Simon zelf.¹⁶ Petrus wordt verdrietig, omdat Jezus hem met voor de derde keer vraagt. Misschien omdat zelfs zijn bescheiden uitspraak in twijfel wordt getrokken. Zelfs de kleinste wordt beproefd. Wat moet hij daarop zeggen? Welke bewijzen kan hij aandragen dat hij werkelijk van Jezus houdt? Tussen al die bewijzen staat toch de drievoudige verloochening. Simon staat met lege handen. Het enige wat hij nog kan doen, is een beroep op Jezus barmhartigheid: Jezus, die door schuld en schaamte heen kan kijken en kan zien welke liefde er achter zit. 'Heer, gij weet alles, gij weet dat ik van u houd.'

En nu Petrus dan ook deze kleinste vraag, de kernvraag bevestigend beantwoordt, krijgt hij voor de derde keer de opdracht: 'Weid mijn schapen.'

Nu krijgt Petrus het volledige vertrouwen geschonken. Nu pas volledig de taak van herder toevertrouwd. Van de kudde, die Jezus zich heeft verworven. Als een goede herder, voeg ik er aan toe, die zijn eigen valkuilen kent.

δεόμενος οὐδέ τί ἀγαπῶν ἄν. ὁ δέ μή ἀγαπῶν (ἀγαπῶν (?)), οὐδ' ἄν φίλοι, Plato, Lysias, p. 215 b.; ἐφιλησατε αὐτόν

¹⁵ ἀγαπάω ἀγαπᾶω, f. ἦσω: pf. ἠγάπηκα: Ep. aor. i ἀγάπησα: (ἀγάπη):

I. of persons, *to treat with affection, to caress, love, be fond of*, c. acc., Att. for ἀγαπάζω, Plat., etc.: -Pass. *to be beloved*, Id., Dem.

2. in N.T. *to regard with brotherly love*, v. ἀγαπή.

II. of things, *to be well pleased or contented at or with a thing*, c. dat., Dem., etc.: -also c. acc. rei, Id.: -absol. *to be content*, Luc.: - ἀγ. ὅτι. ., εἰ. ., ἐάν. ., *to be well pleased that*. . Thuc., etc.

¹⁶ John 21:17 Hij zeide ten derden male tot hem: Simon, zoon van Johannes, hebt gij Mij lief?

Joh 21:17 λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον Σίμων Ἰωάννου φιλεῖς με

Als een herder, die door schande en scha wijzer is geworden. En zich nooit meer op de borst zal slaan en nooit meer over zichzelf zal pochen. Maar die ook vergeving heeft ontvangen en een kans om opnieuw te beginnen. Kortom: een herder, die zich laat voeden door de liefde van en voor Jezus. Een herder, die zich op zijn beurt laat leiden door het herderschap van Jezus. Moet u niet mij aankijken. Want zijn we daartoe niet allemaal geroepen? Amen.